

Vägledning för

CE-märkning av ventilations- system

enligt föreskrifterna om maskiner och
vissa andra tekniska anordningar
(AFS 1993:10 omtryckt under
AFS 1994:48)

ADI 519

Inledning

Vad som sägs i det följande är hur Arbetsmiljöverket bedömer att föreskrifterna om maskiner och vissa andra tekniska anordningar (AFS 1993:10 omtryckt under AFS 1994:48) skall tillämpas. I händelse av att det uppkommer en tvist är det ytterst EG-domstolen som har avgörandet i sin hand.

Allmänt

Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om maskiner och vissa andra tekniska anordningar (AFS 1993:10, omtryckt under AFS 1994:48) gäller inte bara enskilda maskiner utan också grupper av maskiner som, för ett gemensamt syfte, arrangeras och styrs så att de fungerar som en enhet. En grupp maskiner betyder t.ex. en installation som består av minst två maskiner. Den som sätter samman en sådan grupp maskiner anses normalt vara tillverkare och följaktligen är denne också ansvarig för CE-märkning av helheten. En maskin med tillbehör anses däremot inte vara en grupp maskiner.

Frågan om ventilationssystem skall vara CE-märkta i sin helhet är vanlig och när svaret är "ja" ställs ofta följdfrågan "vem skall CE-märka maskinen?".

För det första är det viktigt att man har klart för sig vad vi i detta sammanhang menar med "ventilationssystem". Med "ventilationssystem" menas här fläktar, motordrivna spjäll o.d. som byggs samman till en installation som styrs så att den fungerar som en enhet.

CE-märkningsproceduren

Om en fläkt med tillbehör kommer klar i delar för att sättas samman på den plats där den skall användas skall den enligt AFS 1994:48 vara CE-märkt vid leveransen och den som sätter ihop den på plats agerar inom ramen för installatörsansvaret i 3 kap. 11 § arbetsmiljölagen. Installatören behöver därför inte befatta sig med någon certifieringsprocedur enligt maskinföreskrifterna såvida han följer de installationsanvisningar som alltid skall medfölja en sådan fläkt vid leverans.

Om ett ventilationssystem, som styrs och fungerar som en enhet, skräddarsys på plats med individuellt anpassat koncept och består av maskiner, som är CE-märkta och/eller levererats med s.k. tillverkardeklaration, ankommer det på någon att CE-märka helheten. Enbart det förhållandet att maskiner binds samman av kanaler och/eller elektriska ledningar behöver dock inte alltid betyda att hela installationen skall betraktas som en enda maskin i maskinföreskrifternas mening och CE-märkas som en helhet.

I mycket stora system är det ofta möjligt att identifiera delsystem som vart och ett kan betraktas som en sammansatt maskin i maskinföreskrifternas mening. En sådan uppdelning

innebär dock inte att man kan underlåta att göra riskbedömning vad gäller delsystemets samverkan med den övriga delen av systemet.

Om två eller flera maskiner förenas så att de utgör en grupp maskiner som styrs och fungerar som en enhet måste en försäkran om överensstämmelse utfärdas för helheten och ett CE-märke för helheten måste också anbringas. Detta gäller normalt även i det fall de ingående maskinerna redan är CE-märkta enligt maskinföreskrifterna. Det är nödvändigt att den tekniska tillverkningsdokumentationen för helheten kan göras tillgänglig för de marknadskontrollerande myndigheterna. Det gäller även för de ingående delarna.

Om maskinerna i en grupp maskiner har "egna" försäkringar om överensstämmelse kan hopbyggarens riskbedömning normalt begränsas till att bedöma samverkan mellan de ingående delarna.

För enkla ventilationssystem med fläkt och ventilationsvärmväxlare, t.ex. i villor, torde något "nytt" certifieringsförfarande efter installation inte behövas förutsatt att fläkt och ventilationsvärmväxlare är CE-märkta var för sig och att det av installations-anvisningar framgår hur dessa i princip skall kopplas ihop till ett system.

Om ingående delmaskiner levererats med tillverkardeklaration (s.k. 2 B-deklaration), måste riskbedömning av dessa göras i samband med riskbedömningen för helheten. Tillverkarna av de ingående delmaskinerna kan hjälpa till med riskbedömningen men ansvaret vilar ytterst på den som är tillverkare av helheten.

Vem skall göra CE-märkningen

CE-märkning av en platsbyggd maskin skall normalt göras av den som har övergripande kontroll över konstruktion och tillverkning samt även i övrigt har förutsättningar att ta ansvar för helheten med hänsyn till vad som föreskrivs. Denne anses då vara tillverkare.

Innebörden av att "ha kontroll över konstruktion och tillverkning" kan beskrivas med följande exempel:

- Ett företag, som tillverkar ett ventilationssystem enligt detaljerat konstruktionsunderlag och inte råder över valet av komponenter och hur de skall kopplas ihop, kan knappast anses vara tillverkare i föreskrifternas mening.
- Ett företag, som tillverkar ett ventilationssystem enligt någon form av specifikation men som råder över valet av komponenter och hur de skall kopplas ihop, måste anses vara tillverkare i föreskrifternas mening.

Även om var och en av tillverkarna av de maskiner m.m. som ingår i ett ventilationssystem har uppfyllt sina skyldigheter enligt maskinföreskrifterna måste någon ta ansvar för helheten också. Det är därför viktigt att de inblandade gör klart vem som har tillverkaransvaret för helheten.

När det gäller olika typer av entreprenader, t.ex. vid byggnads- och anläggningsarbete, är det inte möjligt att generellt utpeka någon viss aktör som "tillverkare". Det är därför viktigt att parterna i förväg avtalar om vem som skall ta på sig ansvaret som tillverkare och dokumenterar att denna skall svara för CE-märkningen med utgångspunkt från vad som anförts ovan.

Certifiering av platsbyggt ventilationssystem med gemensamt styrsystem

Krav	Hela ventilations-systemet som styrs och fungerar som en enhet	Styrsystem	Delmaskin 2 A t.ex. kapslad inbyggnadsfläkt	Delmaskin 2 B t.ex. motordrivet spjäll
Försäkran	Skall finnas, görs av totalansvarig, som också kan utnyttja ev CE-märkta delmaskiner. I försäkran skall alla relevanta direktiv anges.	Ingen särskild försäkran, den täcks av försäkran för hela ventilationssystemet.	Skall finnas, görs av tillverkaren av delmaskinen. I försäkran skall även anges vilka andra relevanta direktiv som uppfylls.	Ingen särskild försäkran, den täcks av försäkran för hela ventilationssystemet. 2 B-deklaration görs av tillverkaren av delmaskinen.
Dokumentation	Skall kunna göras tillgänglig för myndighet inom EES.	Inga formella krav finns. Totalansvarig ansvarar för att dokumentationen finns tillgänglig på samma villkor som för hela ventilationssystemet. *)	Tillverkaren av delmaskinen skall förvara dokumentationen. Totalansvarig ansvarar för att den kan göras tillgänglig för myndighet inom EES. *)	Inga formella krav finns. Totalansvarig ansvarar för att dokumentationen kan göras tillgänglig på samma villkor som för hela ventilations-systemet. *) och **)
Riskbedömning	Skall finnas tillgänglig i dokumentationen.	Totalansvarig ansvarar för att relevanta riskbedömningar görs och utnyttjas vid totalbedömning. *)	Totalansvarig måste se till att erforderlig information lämnas av deltillverkaren för att kunna utnyttjas vid totalbedömning. *)	Totalansvarig ansvarar för att relevanta riskbedömningar görs och utnyttjas vid totalbedömning. *) och **)
Bruksanvisning	Skall finnas helheten.	Totalansvarig ansvarar för att underlag tas fram och samordnas med helheten. *)	Måste levereras av deltillverkaren. Måste samordnas av totalansvarig. *)	Totalansvarig ansvarar för att underlag tas fram och samordnas med helheten. *) och **)
CE-märkning	Skall finnas.	Krävs inte. Kan krävas av andra direktiv, t.ex. LVD och EMC.	Skall finnas.	Krävs inte. Kan krävas av t.ex. LVD och EMC.

*) Observera att den totalansvarige har att samordna dokumentation och bruksanvisningar för komponenter, delmaskiner och styrsystem samt göra en totalbedömning av säkerheten. Som hjälp behövs bland annat information avseende delmaskinernas avsedda funktioner, begränsningar och gränssytor.

**) Observera att den totalansvarige har att försäkra sig om att det finns en riskbedömning eller att göra den själv.